

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت تحقیقات و فناوری

شماره ... ۲۹.۲۷ / ۷۰۰/۵ .....
تاریخ .. ۱۳۹۸/۷/۲۱ .....
پوست ندارد ..

بسمه تعالیٰ

رؤسای محترم دانشگاه های علوم پزشکی کشور

رئیس محترم انتستیو پاستور ایران

رئیس محترم سازمان انتقال خون ایران

رئیس محترم دانشگاه علوم پزشکی ارشد

رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی

رئیس محترم دانشگاه علوم پزشکی تربیت مدرس

رئیس محترم جهاد دانشگاهی

رئیس محترم جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

رئیس محترم مرکز آموزشی، تحقیقاتی و درمانی قلب و عروق شهید رجایی

رئیس محترم سازمان پزشکی قانونی کشور

رئیس محترم دانشگاه پیام نور

معاونین محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ...

سلام علیکم

احتراماً با توجه به ابهامات مطرح شده از طرف دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور درخصوص " مصوبه کمیته ملی اخلاق در پژوهش در جهت ارتقاء رعایت استانداردهای اخلاق در پژوهش‌های علوم پزشکی در جمهوری اسلامی ایران " و نیز سایر مصوبات، به استحضار می‌رساند؛

✓ طبق بخشنامه معاونت تحقیقات و فناوری وزارت متبوع، از ابتدای سال ۱۳۹۴ صدور مصوبه و کد اختصاصی اخلاق در پژوهش پس از اخذ تاییدیه علمی، برای کلیه طرح‌ها و پایان‌نامه‌ها توسط کمیته‌های اخلاق اعتباربخشی شده، با توجه به چارچوب ابلاغ شده، الزامی شده‌است. این الزام شامل همه انواع طرح‌ها از جمله HSR، ارتباط با صنعت، طرح‌های دانشجویی و کمیته تحقیقات دانشجویی می‌باشد.

✓ کمیته‌های اخلاق در پژوهش تنها می‌توانند پروپوزال‌هایی را بررسی کنند که قبل از تایید یک کمیته علمی مانند شورای پژوهشی گروه، مرکز تحقیقاتی، شورای تحصیلات تکمیلی، شورای پژوهشی دانشکده یا دانشگاه و مانند آن رسیده باشند. این الزام در مورد پروپوزال‌هایی که از خارج از محیط دانشگاه درخواست کسب کد اخلاق می‌کنند نیز صادق است.

- ✓ از خردادماه سال ۱۳۹۴ سردبیران مجلات کشور و به خصوص مجلات انگلیسی زبان نیز موظف شدند تا جهت تایید و چاپ مقالات ارسال شده، مصوبه و کد اختصاصی کمیته اخلاق در پژوهش را بر اساس فرمت جدید از نویسنده‌گان دریافت نمایند و از انتشار مقالات منتج از پژوهش‌هایی که فاقد تاییدیه کمیته اخلاق می‌باشند، خودداری کنند. لازم به ذکر است که مقالات نظری مانند نامه به سردبیر، کامتری، مرور نظام مند و غیر نظام مند، از شمال این موضوع مستثنی هستند. لازم به ذکر است در حال حاضر بسیاری از دانشگاه‌ها، دانشکده‌ها و مراکز علمی پژوهشی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه آزاد اسلامی دارای کمیته اخلاق در پژوهش معتبر بوده و برای پروپوزال طرح‌ها و پایان‌نامه‌های تایید شده در کمیته، مصوبه و کد اختصاصی اخلاق در پژوهش صادر می‌کنند. لذا دریافت کد اختصاصی اخلاق در پژوهش توسط سردبیر مجلات برای انجام داوری و انتشار کلیه دستنوشته‌های دریافتی هردو وزارتین، به جز موارد ذکر شده، ضروری می‌باشد.
- ✓ هیچ کد اخلاقی خارج از سامانه کمیته ملی اخلاق در پژوهش معتبر نیست و کمیته‌های اخلاق در پژوهش لازم است اکیداً از صدور هر گونه نامه تاییدیه اخلاق در پژوهش خارج از سامانه مذکور خودداری کنند. سردبیران محترم مجلات نیز لازم است فقط تاییدیه‌هایی را قبول کنند که در سامانه کمیته ملی اخلاق در پژوهش نمایه شده باشند.
- ✓ منظور از ناشران معتبر ناشرانی هستند که هویت آنها مشخص و سابقه آنها شناخته شده است. ناشران معتبر شامل طیفی از ناشران بین‌المللی کاملاً شناخته شده از قبیل BMJ, PLOS, Wiley, BMC, Nature-springer ... و دانشگاه‌های معتبر مانند Elsevier, Cambridge ... یا دانشگاه‌های علوم پزشکی داخلی و یا انجمن‌های علمی شناخته شده و رسمی داخلی و بین‌المللی هستند که مجلات معتبر نمایه شده در پایگاه‌های استنادی معتبر داخلی و بین‌المللی منتشر می‌کنند. اغلب مجلات معتبر دارای ضریب تاثیر (Impact Factor) هستند. لازم به ذکر است که سامانه مجلات نامعتبر و جعلی (Predatory Journals) وزارت بهداشت، صرفاً جهت اطلاع-راسانی راهاندازی شده و همانطور که در این سامانه نیز تأکید شده است، "فهرست ارائه شده در سامانه، تمامی مجلات نامعتبر موجود را در بر نمی‌گیرد و عدم وجود مجله در فهرست مذکور، الزاماً دلیل بر معتبر بودن آن نیست. اما وجود مجله در این فهرست نشان دهنده نامعتبر بودن آن خواهد بود."

- ✓ مسؤولیت اطمینان از معتبر بودن نشریه علمی اصولاً و قطعاً بر عهده محققین نویسنده مقالات است و انتظار می‌رود که هر عضو هیات علمی نشriات معتبر حوزه کاری خود را بشناسد. کمیته ملی اخلاق در پژوهش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی شناخت مجلات معتبر هر حیطه را حداقل توانایی مورد انتظار اعضای هیات علمی می‌داند. وظیفه‌ی پژوهشگر و نویسنده مقاله است که ناشران و مجلات معتبر حیطه‌ی کاری خود را شناخته و از چاپ مقاله در مجلات کم ارزش که گاها ممکن است در آینده‌ای نزدیک نامعتبر تلقی شوند، پرهیز کند. زیرا علی‌رغم اینکه این موضوع تخلف پژوهشی محسوب نمی‌شود، اما علاوه بر خدشه‌دار شدن حیثیت علمی پژوهشگر، مسؤولیت انتشار مقاله و عواقب ناشی از آن نیز تماماً به عهده نویسنده/ نویسنده‌گان مقاله خواهد بود.

- ✓ پرداخت تشویق نقدي از اختیارات دانشگاه بوده و امتیازی است که بنا به صلاحديد و با رعایت الزامات و دستورالعمل های موجود در این خصوص، از طرف برخی دانشگاهها به نویسندها مقالات منتشر شده اعطای می گردد. تشویق نقدي مقالات سیاستی است که گاه عوارض جدی ای را متوجه حوزه پژوهش کشور کرده است. لذا توصیه اکید کمیته ملی اخلاق در پژوهش های زیست پزشکی به دانشگاهها، پرداخت تشویقی صرفا به مقالات با کیفیت بالا و منتشر شده در مجلاتی است که توسط ناشرین معتبر ملی و بین المللی به چاپ رسیده اند.
- ✓ درخصوص تخلفات پژوهشی، درصورتیکه تخلف پژوهشی توسط کمیته اخلاق محرز شود، بدون توجه به زمان رخداد تخلف، باید توسط مراجع ذیربیط با متخلفین برخورد جدی در محدوده دستورالعمل ها و قوانین مصوب انجام شود و چنانچه ترفع پایه و یا ارتقای رتبه پیرو تخلف محرز شده، صورت گرفته باشد، این ترفع و ارتقاء منتفی و بازیس گرفته خواهد شد و با توجه به هدر رفت منابع پژوهشی، فرد متخلف در مقابل مرکز تامین کننده هزینه های اجرای پژوهش نیز مسؤول خواهد بود.
- ✓ طرح های دانشجویی از نظر ماهیت، هیچ تفاوتی با سایر انواع پژوهش ندارند و بر اساس مصوبه کمیته ملی اخلاق، مجری اصلی طرح، استاد راهنمایی باشد. لذا اینگونه طرح ها نیز مانند سایر طرح ها در سامانه ملی اخلاق در پژوهش جهت صدور مصوبه کمیته اخلاق ثبت می شوند و نام استاد راهنمایی به عنوان مجری طرح درج می گردد. در مورد قراردادهای منعقد شده برای طرح های دانشجویی پیش از ابلاغ مصوبه مذکور، نیاز به اقدام خاصی وجود ندارد، اما قراردادهای جدید حتی در صورت عدم دریافت کمک هزینه پژوهشی، حتما باید با استاد راهنمایی که وظیفه نظارت بر حسن اجرای طرح را به عهده دارد، بسته شود، اگرچه امکان امضای قرارداد توسط استاد راهنمایی و دانشجو به صورت همزمان نیز وجود دارد. نکته قابل توجه این است که هدف از اجرای تحقیقات دانشجویی، یادگیری روش تحقیق و نحوه درست اجرای پژوهش از ارائه ایده تا انتشار مقاله می باشد که ضروری است حتما زیر نظر یک محقق خبره به عنوان استاد راهنمایی انجام شود.
- ✓ درخصوص ثبت پایان نامه های دانشگاهی، پایان نامه ای ثبت شده محسوب می شود که بررسی و تایید علمی اولیه پروپوزال انجام و مصوبه و به تبع آن کد اختصاصی اخلاق در پژوهش از طریق سامانه ملی اخلاق در پژوهش (ethics.research.ac.ir) صادر و مصوبه مذکور در این سامانه نمایه شده باشد. بنا براین شرکت در امتحاناتی که بر اساس مقررات آموزشی شرکت در آنها ثبت پروپوزال پایان نامه است، مانند امتحان پیش کارورزی، امتحان ارتقاء سالانه دستیاری ، امتحان جامع دوره های دکترای تخصصی منوط به اخذ کد اخلاق و نمایه شدن مصوبه اخلاق در سامانه کمیته ملی است. روشن است که صرف ثبت پروپوزال در سامانه مدیریت پژوهش دانشگاه ها ثبت محسوب نمی شود.
- ✓ با استناد به تبصره ۱ ماده ۶-۱ راهنمای اخلاق در انتشار آثار پژوهشی، لازم است نویسنده وابستگی سازمانی خود را به موسسه ای که در زمان ارسال دستنوشته در آن فعالیت دارد، اعلام کند حتی اگر در فاصله زمانی انجام پژوهش یا ارسال دستنوشته، وابستگی سازمانی پژوهشگر تغییر کرده باشد. در صورتی که نویسنده به مؤسسه محل انجام پژوهش تعهدی مبنی بر استفاده از وابستگی زمان انجام پژوهش داشته باشد، لازم است هر دو وابستگی نویسنده ذکر شود. لذا الزام افراد به درج وابستگی غیر واقعی جهت افزایش صوری انتشارات مؤسسه یا دانشگاه خاص از نظر اخلاقی غیر

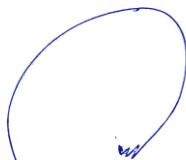

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت تحقیقات و فناوری

شماره ...۲۹۲۷ / ۰۰۷ / ۵ .....
تاریخ ...۱۳۹۸ / ۷ / ۲۱ .....
پوست ندارد .....

قابل قبول و تخلف پژوهشی محسوب می‌گردد. در مورد افرادی که هیچگونه رابطه استخدامی با دانشگاه ندارند و یا مراحل اجرای پژوهش در آن دانشگاه یا مرکز پژوهشی انجام نشده باشد، نیاز به ذکر وابستگی به دانشگاه نیست و نامشان به عنوان پژوهشگر آزاد در مقاله ذکر می‌شود. گفتنی است که دانشجویان فارغ التحصیل و یا پژوهشگران، در صورت عدم وابستگی به سازمان جدید و در صورت اجرای پژوهش در فیلد دانشگاه یا مرکز تحقیقات قبلی خود و با نظارت افراد ذیصلاح (شورای علمی / کمیته اخلاق در پژوهش)، می‌توانند در صورت داشتن قرارداد کاری، مقالات منتج از پژوهش مذکور را با ذکر وابستگی به آن مرکز منتشر کنند. منظور از قرارداد کاری، استخدام قراردادی، پیمانی یا رسمی در دانشگاه یا مرکز نیست بلکه شامل هر نوع قرارداد کاری مکتوب می‌باشد.

✓ درخصوص انجام فعالیت‌های مشترک پژوهشی در دو دانشگاه مختلف و انتشار نتایج آن‌ها نیز با استناد به دستورالعمل طرح‌های چند مرکزی، اجرای پژوهش در محیط دانشگاه و یا مراکز وابسته به دانشگاه / دانشکده / سازمان و ... صرفاً منوط به دریافت مجوز از کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه مقصود می‌باشد. در صورتی که چنین پژوهش‌هایی یک بار کد اخلاق دریافت کرده باشند، دانشگاه مقصود مخیر است که مصوبه کمیته اخلاق دیگر را بپذیرد و یا مجدداً اقدام به بررسی اخلاقی و یا علمی پردازش نماید.

دکتر رضا ملکزاده
معاون تحقیقات و فناوری

